

Το Κεκρυμμένο και το Ορατό: Σιωπηρές Γλώσσες και Μορφές Αντίληψης

Σάσσα Τσέιτου

www.phoenixrising.org.gr
phoenix@phoenixrising.org.gr

Η ομιλία αυτή παρουσιάστηκε στο Μέγαρο του Διεθνούς Τεκτονικού Τάγματος "ΔΕΛΦΟΙ," στα πλαίσια του συμποσίου της οργάνωσης ΟυυνΠο (Ounvoir d'Univers Potentiel – Εργαστήριο ενός Δυνητικού Σύμπαντος), με θέμα τις προφορικές παραδόσεις. Περαισσότερα: <http://visionforumounpo.blogspot.com/>.

Καλημέρα σε όλους, και στους επισκέπτες μας, καλώς ήρθατε στην Αθήνα και στο Τεκτονικό Τάγμα "Δελφοί." Θα ήθελα να ευχαριστήσω την κα. Αλεσσάντρα Σαντρολίνι για την ευγενική της πρόσκληση να συμμετάσχω στο μοναδικό αυτό συμπόσιο.

Η παρουσίασή αυτή εξετάσει τη φύση των συμβόλων ως σιωπηλή μορφή της προφορικής παράδοσης, ειδικά όπως εμφανίζονται στις Δυτικές Εσωτερικές Παραδόσεις. Ο γενικός αυτός όρος ουσιαστικά περιγράφει τις εσωτερικές παραδόσεις έτσι όπως συντέθηκαν στην Αναγέννηση, βασισμένες σε κείμενα του Νεοπλατωνισμού και του Ερμητισμού. Ο Τεκτονισμός στη σύγχρονη μορφή του ξεπήδησε από μια ανάγκη να διαφυλαχθούν αυτές οι παραδόσεις, λόγω της καταστροφικής επιρροής του Διαφωτισμού και της Επιστημονικής Επανάστασης, που κυριολεκτικά υποχρέωσε την όποια ενασχόληση με τον εσωτερισμό να διεξάγεται κλεισμένων των θυρών. Έτσι, αυτή η σιωπηλή γλώσσα έγινε ένας από τους κύριους θεματοφύλακες των παραδόσεων, και η χρήση και η εξερεύνηση των συμβόλων που την απαρτίζουν, σχημάτισε την καρδιά της μύησης, η οποία με τη σειρά της, αποτελεί την καρδιά του τεκτονισμού.

Συχνά αποκαλούμε τις εσωτερικές οργανώσεις, κι ιδιαίτερα τον Τεκτονισμό, "Μυστικές Εταιρείες", και θεωρείται πως κρύβουν κάποιου είδους μυστικής διδασκαλίας. Αυτό το μυστικό αποτελείται από μια διαφορετική οπτική - μια διαφορετική αντίληψη, και στα επόμενα λεπτά, αυτή την αντίληψη θα ερευνήσω, μαζί με το ιστορικό της υπόβαθρο, την μυητική της ιδιότητα και τους τρόπους εφαρμογής της.

Η ερμηνεία ενός τρισδιάστατου κόσμου συμβόλων αποτελεί πρόκληση στο σύγχρονο μυαλό, είναι μια παράλληλη πραγματικότητα που καλούμαστε να καταλάβουμε, στην οποία η απλή λογική δεν μας βοηθά. Η μάθηση αυτής της συμβολικής γλώσσας είναι η ουσία της μύησης, και η διαδικασία της είναι το κλειδί γι'αυτό που ονομάζουμε μυστικές διδασκαλίες. Ακόμη κι αν σας περιγράψω τη διαδικασία βήμα-βήμα, δεν μπορώ να αποκαλύψω το

μυστικό και να θέλω, γιατί η επεξήγησή μου θα αναλυθεί από τη λογική σας νόηση. Θα είναι πράγματι μια “περι – γραφή” η οποία όμως δεν θα σας μεταφέρει την ουσία. Για να έχει νόημα ένα σύμβολο, πρέπει να το εσωτερικεύσουμε στο βαθμό που η σχέση μας και η διάδρασή μας μαζί του καθίσταται εσωτερική διαδικασία - και αυτό δεν μπορούμε να το επικοινωνήσουμε με τρίτους – τουλάχιστον όχι με λόγια. Όπως και να εσωτερικεύσω και να αποσυμβολίσω ένα σύμβολο, ο καθένας θα το κάνει διαφορετικά, εξ’ου και το μυστικό. Είναι μυστικό γιατί είναι πολύ προσωπικό για να το μοιραστούμε, και η μυστικότητά του ενυπάρχει στην ίδια τη διαδικασία της εσωτερικεύσής του.

Πως γίνεται δηλαδή; Είναι κάτι που απολαμβάνουν μόνο οι μυημένοι σε κάποιες παραδόσεις; Αν είναι να κρίνουμε από την ιστορία αυτών των ιδεών, και την διαδεδομένη χρήση αυτών των συμβόλων κατά την Αναγέννηση, σαφώς και όχι. Συγκεκριμένες Τεκτονικές διδασκαλίες είναι προσβάσιμες μόνο σε μυημένους, αλλά αυτή η συμβολική αντίληψη είναι κάτι που οι περισσότεροι καλλιτέχνες διαθέτουν χωρίς να το σκέφτονται, και είναι κάτι που μπορούμε όλοι να θυμηθούμε, ή να ξαναμάθουμε. Αυτή η χρήση του συμβολισμού έπεσε στην αφάνεια όταν η μηχανιστική επιστήμη και ο ορθολογισμός πήραν τη θέση αυτής της “μαγεμένης κοσμοθέασης,” και τότε ήταν που εμφανίστηκαν τα οργανωμένα εσωτερικά τάγματα, ώστε να μη χαθεί αυτή η γνώση.

Θα κάνουμε ένα μικρό άλμα μέσα στο χρόνο για να φτάσουμε στην Αναγέννηση, μια εποχή κατά την οποία η “οπτική γλώσσα” ήταν καθημερινότητα, και ήταν κάτι το φυσιολογικό να αντιλαμβάνεται κανείς πλήθος αντιστοιχιών και ηθικό περιεχόμενο στην αλληλουχία εικόνων κι αντικειμένων. Αν μιλήσουμε σήμερα για μια οπτική γλώσσα, ουσιαστικά μιλάμε για μια τεράστια μάζα πληροφοριών που μας κατακλύζουν από κάθε κατεύθυνση. Περιτριγυριζόμαστε από οπτικά μηνύματα κι ερεθίσματα όσο ποτέ άλλοτε, και η γλώσσα των μορφών και των χρωμάτων πλάθεται τάχιστα κι εύκολα. Όμως, είναι κενά, και τα μηνύματα που επικοινωνούν διαρκώς μας πιέζουν να βιαστούμε, να καταναλώσουμε, να καταναλώσουμε κι άλλο... κι έτσι ο χρόνος, η τέχνη και η γλώσσα καθίστανται υστερόβουλα μέσα, παγιδευμένα μέσα σε σύμβολα μιας χρήσης. Αυτή η κοσμοθέαση είναι που πρέπει να απεκδυθούμε όταν μπαίνουμε στη στοά, και η κατανόηση των πηγών αυτής της “εμβληματικής κοσμοθέασης”, είναι το πρώτο βήμα για την αντίληψη της σιωπηλής, συμβολικής γλώσσας του Τεκτονισμού, μέσω της συμβολικής αντίληψης.

Η αναβίωση των αρχαίων συμβόλων κατά την Αναγέννηση θεωρήθηκε “πολιτισμός της εικόνας,” μια εποχή που η ζωγραφική και η ποίηση θεωρούνταν το ίδιο πράγμα, και η ιδέα ότι ‘η ποίηση είναι σιωπηλή ζωγραφική, και η ζωγραφική είναι ποίηση με φωνή,’ επαναλαμβάνονταν στην θεωρία της τέχνης της εποχής, ως πυρήνας της λεγόμενης εμβληματικής κοσμοθέασης. Η αναβίωση και ο εορτασμός των αρχαίων συμβόλων στην Αναγέννηση, ήταν το αποτέλεσμα μιας πνευματικής ανάγκης σε τεράστια κλίμακα, με αποκορύφωμα τα έργα τέχνης και αρχιτεκτονικής που ενσωμάτωναν μεγαλειώδη οράματα για τον ‘ανθρώπινο και κοσμικό χρόνο, την τάξη του σύμπαντος, το πεπρωμένο της ψυχής.’ Όσον αφορά την αρχιτεκτονική, από την οποία ο Τεκτονισμός αντλεί μεγάλο μέρος των συμβόλων του, έχει ειπωθεί πως ‘η αρχιτεκτονική βρίσκεται ανάμεσα στον μικρόκοσμο του ανθρώπου και τον μακροκόσμο του φυσικού σύμπαντος.’ Με τα λόγια του ερευνητή Joscelyn Godwin: “Ένα κτήριο είναι ένα είδος μεσόκοσμου.... Η διακόσμηση ενός κτηρίου με απεικονίσεις είναι η αναγνώριση της εννοιολογικής φύσης του σύμπαντος. Θα επιστρέψουμε στην έννοια του μεσόκοσμου, αλλά για να μπούμε στο πνεύμα της εποχής, σας παραθέτω μια σύντομη περιγραφή αυτής της καθημερινότητας (John Manning, *The Emblem*, 25-6, 30)):

‘Κανένας οικιακός ή δημόσιος χώρος δεν έμενε χωρίς τον κατάλληλο εμβληματικό διάκοσμο, δεν χανόταν καμία ευκαιρία για να εκπλαγεί το μάτι και ο νους ώστε να γυρίσει στην ηθική περισυλλογή. Ήταν μια ποίηση που απαιτούσε και προκαλούσε την ερμηνεία. Η Γνώση ήταν μια διαδικασία ενθύμησης κι ανάμνησης. Αυτό που καθιστούσε διαφορετικό το συμβολικό αυτό σύμπαν από το μεσαιωνικό “Βιβλίο της Φύσης” ήταν η ενεργή συμμετοχή του ατόμου στην κατασκευή των εννοιών. Αντι για έναν κόσμο χωρισμένο σε ουράνιο και υλικό, ξαφνικά εμφανίζεται ένας περίεργος κόμβος που δένει όλη την πλάση, ώστε οι πνευματικές αλήθειες εμφανίζονται στον υλικό κόσμο και να επηρεάζουν το άτομο που τις αντιλαμβάνεται.’

Η έκρηξη των τεχνών στην Αναγέννηση είναι προϊόν επιρροών που ξεπερνούν κατά πολύ την απλή νοσταλγία για τη δοξασμένη αρχαιότητα. Ήταν μια εποχή που η Δύση ανακάλυπτε ξανά την αρχαία γνώση που επί αιώνες είχε θαφτεί στην αφάνεια, που ο Μαρσίλιο Φιτσίνο μετέφραζε τον Πλάτωνα και που οι Εβραίοι, διωγμένοι από την Ισπανία, έφεραν την Καμπαλά στη Δύση. Εποχή που η φυσική μαγεία που ανέπτυξε ο Φιτσίνο, ο Πίκο ντελλα Μιράντολα, και ο Τζιορντάνο Μπρούνο, ενέπνευσαν την πεποίθηση – χάρη στον Πλάτωνα – ότι το σύμπαν και ο ανθρώπινος κόσμος ήταν τόσο στενά συνδεδεμένα, ώστε η κάθε δράση σε ανθρώπινο

επίπεδο μπορούσε να επηρεάσει τα γεγονότα σε συμπαντικό επίπεδο. Η αντίληψη αυτής της γνώσης, μέσα από τη μελέτη των συμβόλων, αποτελούσε αυτό που ο Αγ. Θωμάς Ακινάτης ονόμασε “μυητική εμπειρία μέσα από μια διαδικασία κατανόησης που συνδέει μια εξωτερική αποκάλυψη με μια βαθιά διαισθητική αίσθηση Γνώσης.”

Ο καλύτερος τρόπος να κατανοήσουμε αυτό το οπτικό πανόραμα συμβόλων και αλληγοριών είναι μέσα από ένα τετραμερές ερμηνευτικό σχήμα, που περιλαμβάνει τον κυριολεκτικό, τον αλληγορικό, τον ηθικό ή τροπολογικό και τέλος, τον αναγωγικό τύπο ερμηνείας ενός συμβόλου αλλά και της πραγματικότητας. Ο τελευταίος τύπος, δηλαδή η αναγωγική αντίληψη, υπαινίσσεται και ‘μια μυητική εμπειρία μέσα από σύνδεση της εξωτερικής αποκάλυψης με μια βαθιά διαισθητική γνώση».¹

Ο παρατηρητής περνά μέσα από μια διαδικασία που ξεκινά παθητικά στο κυριολεκτικό επίπεδο, σε μια δευτερη, απλή διαδικασία, όπου βλέπω ένα πράγμα και το ερμηνεύω αλληγορικά ως κάτι άλλο. Οπότε κυριολεκτικά βλέπω ένα έμβλημα του ήλιου με τη σεληνη, και βλέπω... τον ήλιο και τη σελήνη. Αλληγορικά, μπορεί να τα αναγνωρίσω ως αντίθετα που αλληλοσυμπληρώνονται, αλλά μέχρι εκεί. Σαφώς χρειάζεται να αντιληφθούμε μια βαθύτερη συμβολική διάσταση αν είναι να διεισδύσουμε στη βαθύτερη σημασία τους. Οπότε εδώ αποκτά περισσότερη σημασία η ενεργή συμμετοχή μας, η οποία ενδυναμώνεται στο επόμενο, τροπολογικό επίπεδο, όπου αναμένεται κάποια 'αλλαγή στη στάση ή τη συμπεριφορά μας.'

Τι συμβαίνει ακριβώς; Είμαστε ακόμη παρατηρητές, αλλά τώρα συμμετέχει η νόησή μας, κάνοντας συσχετισμούς. Μέσα σε Τεκτονικό πλαίσιο, ο ήλιος και η σελήνη βρίσκονται στην Ανατολή, και η πολικότητά τους καθρεφτίζεται στις δύο στήλες, το δάπεδο, και τις θέσεις των αξιωματικών και άλλων μελών. Η αναφορά στα σημεία του ορίζοντα καθρεφτίζει την κίνηση του ήλιου και το πέρασμα των εποχών, καθρεφτίζοντας επίσης το Χειμώνα ως εποχή κύοφορίας και προετοιμασίας, το καλόκαιρι ως εποχή ολοκλήρωσης. Έχει ενδιαφέρον επίσης το γεγονός ότι ακριβώς η ίδια διάταξη βρίσκεται στους Μιθραϊκούς ναούς της αρχαιότητας, και όπως ακούσατε από τον κ. Πουλκούρα, το πέρασμα των εποχών παίζει κεντρικό ρόλο και στα Ελευσίνια Μυστήρια.

Αυτό που συναντάται στο τροπολογικό ερμηνευτικό στάδιο είναι η συνειδητοποίηση, κυρίως σε νοητικό επίπεδο, ότι όλα όσα βλέπουμε είναι αλληλένδετα, ότι η αλληλοσυμπλήρωση ήλιου και σελήνης καθρεφτίζεται επανειλημμένως στη στοά, ότι οι θέσεις και οι κινήσεις των μελών δίνουν

μια ακόμη διάσταση, και πως όλα μαζί συνδέονται με μακροκοσμικά αντίστοιχα. Αλλά που μας αφήνει εμάς αυτό, και πως να κάνουμε το διαισθητικό άλμα στη δική μας θέση μέσα σ'αυτό;

Το τελικό αναγωγικό επίπεδο αφορά μια επίλυση των αντιθέσεων, όπου η πράξη της παρατήρησης, και αυτό που παρατηρούμε, ενώνονται. Εμείς αποτελούμε ενεργό μέρος αυτής της συμβολικής αναπαράστασης, και οι ίδιοι γινόμαστε σύμβολα, και αυτή η εσωτερική συνειδητοποίηση ΕΙΝΑΙ το τελευταίο βήμα. Αποκαλύπτεται μέσω της εσωτερίκευσής του, αναγάγεται σε πνευματική κι εσωτερική διεργασία, κι ερμηνεύεται με τρόπο που επιτρέπει τις μικροκοσμικές μας αισθήσεις να συναντήσουν και να ενωθούν με τις μακροκοσμικές πραγματικότητες που εκπροσωπεί το σύμβολο.

Άρα τα σύμβολα δεν είναι απλά αντικείμενα ή εικόνες, είναι ενδιάμεσοι – οτιδήποτε μεσολαβεί ώστε να δούμε μια βαθύτερη εννοια μέσα από το εξωτερικό περίβλημα, και μέσα από αυτά να φτάσουμε στη Γνώση, η να προκαλέσουμε αλλαγές με την έννοια της αληθείας, της θεουργίας, ή της φυσικής μαγείας. Οι ενδιάμεσοι υφίστανται στον κόσμο της φαντασίας – όχι της φαντασίας των παραμυθιών – αλλά μιας πραγματικότητας πέρα από το χρόνο, μέσα στην οποία η Γνώση που γεννιέται όχι από τη λογική, αλλά από τον στοχασμό, γίνεται αντιληπτή, και τα σύμβολα διαλύονται, αποκαλύπτοντας το πραγματικό τους περιεχόμενο. Το μέσο διαλύεται για να αποκαλύψει το μήνυμα, που δεν είναι πια σε διπλή μορφή, αλλά ολόκληρο. Μ'αυτή την έννοια, η ίδια η φαντασία είναι ενδιάμεσος, τόσο ένα μονοπάτι για τη γνώση όσο και οντολογική κατάσταση. Άρα η ίδια η φαντασία είναι ενδιάμεσος κόσμος.

Δεν είναι καινούρια ανακάλυψη φυσικά. Ο Αριστοτέλης μας λέει πως “η φαντασία είναι μια λειτουργία της γνώσης που σιαμεσολαβεί μεταξύ των αισθήσεων και της νόησης. Η λειτουργία της είναι η μεταμόρφωση αισθησιακών εντυπώσεων σε εικόνες.” Ο ίδιος τόνισε επίσης την οπτική φύση της φαντασίας, λέγοντας ότι “η ψυχή δεν σκέφτεται χωρίς εικόνες”.

Η φαντασία θεωρείται γέφυρα μεταξύ μικρόκοσμου και μακρόκοσμου, και όπως μας λέει ένας ερευνητής: “όλα γίνονται θέμα επικοινωνίας, το σώμα και η ψυχή μιλούν δύο γλώσσες που διαφέρουν, είναι ασύμβατες, αλλά και σιωπηλές η μία προς την άλλη. Μόνο η εσωτερική αίσθηση μπορεί να ακούσει και να καταλάβει και τις δύο” Άρα, με τη λογική αυτή, αν προσπαθήσουμε να κατανοήσουμε αυτά τα θέματα μόνο με τη λογική, χωρίς φαντασία, θα μείνουμε μόνο με τη μισή αλήθεια.

Αυτό το σκεπτικό τονίζει ακόμη περισσότερο τη σημασία της οπτικής γλώσσας – για την οποία μας λέει ο Ιωάν Κουλιάνο ,ερευνητής των μαγικών παραδόσεων της Αναγέννησης,: «πρέπει να υπάρχει μια γραμματική της σκέψης που είναι ανεξάρτητη από τη γλώσσα», και που είναι το κλειδί για να κατανοήσουμε «τον Έρωτα της Αναγέννησης, την Μνημοτεχνική, την Θεωρητική μαγεία, την αλχημεία και την πρακτική Μαγεία».² Ωφείλεται σε μεγάλο βαθμό στην ανακάλυψη των Ιερογλυφικών του Ωραπόλλωνα (Πάτμος 1419). Ήταν ένα χειρόγραφο που απεικόνιζε κι εξηγούσε ορισμένα Αιγυπτιακά ιερογλυφικά και τα οποία κατά την Αναγέννηση θεωρήθηκαν γλώσσα του ίδιου του Θεού Πιστευόταν ότι: «Τα ιερογλυφικά ήταν δείγμα μιας θαυμαστής γλώσσας που μετέφερε μυστική γνώση σε συμβολική μορφή, και που περιέγραφε τις έννοιες πίσω από τα φυσικά αντικείμενα.»³ Είναι μια γλώσσα εσωτερική, χωρίς λέξεις, που οδηγεί σε ξαφνική διόραση την οποία ο Πλωτίνος ονόμαζε “ζωή των θεών”. Ο Σαμπολιόν μπορεί να απέδειξε ότι η ιερογλυφική θεωρία ήταν λάθος, αλλά δεν έχει σημασία – ούτως ή άλλως αποτέλεσε θεμέλιο λίθο αρκετών αιώνων Δυτικού πολιτισμού.

Αυτή η οπτική απαιτεί να διαβάζουμε τα πάντα που μας περιβάλλουν σαν βιβλίο, και μέσω της ενεργής φαντασίας, να επιτρέψουμε στις αισθητικές, νοητικές και διαισθητικές πληροφορίες που λαμβάνουμε να γίνουν μέρος του εσωτερικού διαλόγου που ορίζει την αντίληψή μας.

Άρα, ξανά σε Τεκτονικά συμφραζόμενα, η στοά, το τυπικό, και τα σύμβολά τους, αποτελούν παθητικούς ενδιαμεσους, περιμένουν τους ανθρώπους, τους ζωντανούς ενδιαμεσους να ενώσουν τις διαστάσεις μικρόκοσμου και μακρόκοσμου. Η ένωση αυτή λαμβάνει χώρα σε βαθύ εσωτερικό επίπεδο, μέσα στον άνθρωπο, και ο ίδιος ο μουσόμενος αποτελεί το εκλιπόν μέρος της εξίσωσης.

Μια εύλογη ερώτηση θα ήταν κατά πόσο αυτή η διαδικασία είναι προσβάσιμη μόνο σε μυημένους, σε μια παράδοση όπως ο Τεκτονισμός. Η απάντηση, όπως αποδεικνύει η ιστορία πίσω από αυτές τις παραδόσεις, και όπως γνωρίζουν οι περισσότεροι καλλιτέχνες, είναι σαφώς και όχι. Ο Τεκτονισμός είναι ένας θεματοφύλακας αυτών των παραδόσεων, με συγκεκριμένες διδασκαλίες, στόχους και ατραπούς. Η αυτή καθ'αυτή διαδικασία της ανάγνωσης του κόσμου ως βιβλίο και της ανάπτυξης αυτής της συμβολικής αντίληψης, είναι μια νοητική λειτουργία που ο σύγχρονος κόσμος μας έμαθε να ξεχνάμε, αλλά είναι κάτι που εξασκούμε χωρίς να το καταλαβαίνουμε, ειδικά όταν ασχολούμαστε με την τέχνη, είτε ως δημιουργοί, είτε ως παρατηρητές.

Πέρα από τις άλλες μου ασχολίες, είμαι και ζωγράφος, και εξαιτίας της τέχνης οδηγήθηκα στη μελέτη του εσωτερισμού. Όταν συζητούσαμε το θέμα αυτής της εκδήλωσης, η κα. Σαντρολίνι μου ζήτησε να πω λίγα λόγια για τα έργα μου, καθώς είναι αλληλένδετα με τη μελέτη αυτών των θεμάτων. Πριν από δύο χρόνια ετοιμάσα μια έκθεση ζωγραφικής που είχε τη μορφή εικαστικής αφήγησης, με στόχο να δείξω έναν τρόπο εφαρμογής αυτών των ιδεών στη σημερινή εποχή και σε πιο προσίτο περιβάλλον. Αντλώντας από τους συμβολισμούς των εσωτερικών παραδόσεων, η αφήγηση περιστρέφεται γύρω από δύο βασικά αρχέτυπα που ενσαρκώνονται στον Προμηθέα, που δεν απεικονίζεται, αλλά υπαινίσσεται η παρουσία του, και της Μνημοσύνης, Μητέρας των Μουσών, της οποίας το δώρο στην ανθρωπότητα ήταν η γραπτή γλώσσα.

Ξεκινώντας λοιπόν, βλέπουμε ένα δίπτυχο: τη Βαβυλώνα και τη Σοφία. Ήταν οι πρώτοι πίνακες στη σειρά που ετοίμασα, με τους οποίους ταύτιζα τις σύγχρονες κρίσεις που βιώνουμε με τη Γνωστική ιστορία της πτώσης στην ύλη, εξέφραζα την διαχωριστική φύση ενός δυαδικού σύμπαντος, και αμφισβητούσα την ορατή πραγματικότητα. Η Βαβυλώνα είναι πράγματι πόρνη, ή μας δείχνει, καθώς κρατά τον Λεοντοκέφαλο Αιώνα, το δρόμο προς την επανένωση μετά την Πτώση; Σημειωτέον ότι πιστευόταν σε ορισμένες παραδόσεις ότι η συγκεκριμένη θεότητα μεσολαβούσε μεταξύ του Θεού και του Ανθρώπινου κόσμου, όπως και ο Γνωστικός Αμπράξας, κατέχοντας τη γνώση και διαφυλάσσοντας τις ισορροπίες μεταξύ καλού και κακού. Πίσω από τη Βαβυλώνα βλέπουμε το Δέντρο της Ζωής και το Δέντρο της Γνώσης – στα Εβραϊκά το ένα γράφει Ντα'άθ (Γνώση) και το άλλο Χαϊ (Ζωή), αλλά τα χρώματα που υποδηλώνουν ζωή και θάνατο έχουν αντιστραφεί. Δίπλα, μια μελαγχολική και παρθενική Σοφία, είναι αλυσοδεμένη με τον ανόητο και τυφλό Δημιουργό που γέννησε, αλλά μέσα από το δώρο της στην Ανθρωπότητα και τη Γνώση που μπορεί να επέλθει μέσα από την πραγματική κατανόηση της ζωντανής Πλατωνικής γεωμετρίας, ίσως μπορούμε να κατανοήσουμε την πραγματική φύση της ύλης και να ξαναβρούμε το κλειδί για την επιστροφή στο πνευματικό πεδίο.

Λήθη-Έρωσ

Είναι ταυτόχρονα φίλοι και αντίπαλοι του ανθρώπου. Η Λήθη και αυτή η όψη του Έρωτα είναι και οι δύο υποταγμένοι στο Αδράχτι της Ανάγκης – αναφορά στην Πολιτεία του Πλάτωνα όπου γίνεται αναφορά σε έναν μύθο ο οποίος αφηγείται μια Ορφική οπτική της μετα θάνατον ζωής. Σύμφωνα με το μύθο, οι κινήσεις των πλανητών και η μοίρα των ψυχών κυβερνάται από την Ανάγκη. Σύμφωνα επίσης με την Ορφική κοσμολογία, με τ'ά τον θάνατο οι περισσότερες ψυχές περνούν κάτω από το θρόνο της

Ανάγκης, πίνουν από το ποτάμι της Λήθης και ξεχνούν την προηγούμενη ζωή τους, και επανενσαρκώνονται. Μόνο οι μυημένοι μπορούσαν να παρακάμψουν τη Λήθη και να πιούν από την πηγή της Μνημοσύνης – αλλά θα φτάσουμε εκεί σε λιγάκι. Εδώ λοιπόν βλέπουμε τη Λήθη, γαλήνια και φιλόξενη καθώς προσφέρει το σκοτεινό νερό της αμνησίας, αλλά είναι τυφλή και το δώρο της είναι κενό. Πίσω της οι τρεις Μοίρες συνεχίζουν αδιάκοπα το έργο τους. Ο δε έρωας είναι ταυτόχρονα αλαζόνας, αφίθυμος, αλλά και παιχνιδιάρης.... Δεν φταίει αυτός αν η Ανάγκη τον κατασκεύασε έτσι. Το ερώτημα είναι κατά πόσο τα παιχνίδια του θα ξυπνήσουν.

Μνημοσύνη:

Τα τέσσερα χρυσά φύλλα στις τέσσερις γωνίες καθρεφτίζουν τα χρυσά φυλχτά που βρέθηκαν σε τάφους των Ορφικών, και που αναγράφουν επάνω προσευχή και το σύνθημα στους μυημένους να παρακάμψουν τη Λήθη και να πιούν από τη πηγή της Μνημοσύνης, και όχι της Λήθης. Οι πρώτες φράσεις του κειμένου αναγράφονται στο κρανίο που κρατά η Μνημοσύνη: «*Παις γαός ειμί και Ουρανού Αστερόεντος...*» που και πάλι προκύπτει από την Ορφική κοσμογονία, και θυμίζει στον φύλακα – που εδώ έχει τη μορφή της Σφίγγας, ότι ο μυημένος γνωρίζει την ουράνια καταγωγή του και άρα έχει το δικαίωμα να πιεί από την πηγή της Μνημοσύνης. Βλέπουμε στο φόντο το Θέατρο της Μνήμης του Καμίλλο και τις γεωμετρικές σφραγίδες του Μπρούνο, μια από τις οποίες σχηματίζει την πύρα της Μνημοσύνης. Ένα από τα δώρα της Μνημοσύνης ήταν οι Μούσες και φυσικά οι τέχνες, τις οποίες δεν έχω απεικονίσει, αλλά στις οποίες αναφέρομαι με τη σπείρα του DNA, υπαινίσσοντάς ότι βρίσκονται στην ίδια την ύφανση της ύλης.

Δήμητρα-Περσεφόνη.

Αφού έχουμε περάσει τη γέφυρα και τον φύλακα, έχουμε πιει από την πηγή της Μνημοσύνης κι επιστρέψαμε στην ύλη, είμαστε ξανά στο έλεος των εποχών και του Χρόνου. Η Δήμητρα, ταυτόχρονα νέα και γερασμένη, μας θυμίζει την αναπόφευκτη φθορά του χρόνου. Ο υπόλοιπος πίνακας απεικονίζει στοιχεία από τα Ελευσίνια μυστήρια και τον μύθο της Περσεφόνης, την ιερά κύστη, μια όψη του Διονύσου, την Εκάτη στο σπήλαιό της ενώ φυλάει το σταυροδρόμι... αλλά κυρίως την Περσεφόνη στα νύχια του Άδη. Και ναι, ξέρω ότι μου μοιάζει – δεν έγινε επίτηδες...αλλά έμεινα από μοντέλο! Ο μόνος τρόπος για την επιστροφή στο φως της ημέρας είναι μέσα από μια πόρτα στην οποία αναγράφονται τα αρχικά "*Vitriol*" – *Visita Interiora Terrae Rectificando Invenies Occultem Lapidem* - 'Επισκέψου το Εσωτερικό της γης κι εκεί, αποκαθιστώντας, θα βρεις την κεκρυμμένη Λίθο.» Τα αρχικά όμως είναι γραμμένα αντίστροφα, σαν να το

βλέπουμε σε καθρέφτη. Γιατί; Η ερώτηση επιστρέφει στον θεατή – ποιος κοιτάει στον καθρέφτη – η Περσεφόνη, ή ο ίδιος;

Τέλος, βλέπουμε δύο ακόμη φύλακες των πιο εκλεπτυσμένων ανθρώπινων ικανοτήτων, την Αθηνά...και τον Ερμή, αφού επικοινωνία και η σοφία είναι τα πρώτα βήματα στον δρόμο του Προμηθέα που το αφήγημα αυτό εξερευνά. Περισσότερο από προφορική παράδοση,, είναι μια σιωπηλή παράδοση, που επικοινωνείται όχι με λόγια, αλλά με σύμβολα που κρύβονται μέσα σε εικόνες, και που αναφέρονται παρ'αυτα στις προφορικές παραδόσεις στις οποίες ανήκουν.

Όσον αφορά αυτούς τους πίνακες, προσπάθησα να πάρω τις ιδέες αυτές και να χρησιμοποιήσω τη «γλώσσα της φαντασίας» για να επικοινωνήσω όλα όσα επεξήγησα νωρίτερα, με απώτερο σκοπό να αναδείξω αυτή τη διαφορετική οπτική. Οι πίνακες δεν είναι παρά ένα έναυσμα που στόχο έχουν να προβληματίσουν τον θεατή, και να προσφέρουν μια νέα – και ταυτόχρονα αρχαία – οπτική του κόσμου μας, υποχρεώνοντας τον θεατή να αλληλεπιδράσει με τα σύμβολα, παρακάμπτοντας το λογικό αναλυτικό πλαίσιο αλλά και τους περιορισμούς τόπου και χρόνου, επιτρέποντάς του να δει την αρχετυπική φύση του συμβόλου.

Ελπίζω να έχω δώσει μερικές νέες οπτικές γι'αυτή τη σιωπηλή γλώσσα των συμβόλων και το ρόλο τους στην επιβίωση κάποιων αρχαιοτάτων παραδόσεων, ως μέσο για έναν διαφορετικό τρόπο να βλέπουμε τον κόσμο.

¹ Αγ. Θωμάς Ακινάτης, *Summa Theologica*, (1265-1274), 10.

² van der Doel & Hanegraaff, 'Imagination,' p. 607

³ Westerhoff, Jan C., 'A World of Signs: Baroque Pansemioticism, the Polyhistor and the Early Modern Wunderkammer,' *Journal of the History of Ideas*, Vol. 62, No. 4 (Oct. 2001), pp. 633-650 (p.634)

Βιβλιογραφία

Aristotle, *De Anima III*, 7, 431 a 16

Argan, Giulio Carlo, *The Europe of the Capitals, 1600-1700* (Geneva, 1964), p. 14
in Gerard G. LeCoat, 'Comparative Aspects of the Theory of expression in the Baroque Age,' *Eighteenth-Century Studies*, Vol. 5, No. 2. (Winter, 1971-2), pp. 207-233 (p. 208)

Chaitow, Sasha, *The Alchemical Iconography of Michael Maier's Atalanta Fugiens as an Initiatory Path*, MA thesis submitted to the University of Exeter, 2008

Corbin, Henri, 'The Creative Imagination in the Sufism of Ibn-Arabi', trans. Ralph Manheim, Bollingen Series 91, Princeton, N.J.: Princeton University Press, 1969)

Couliano, Ioan P. *Eros and Magic in the Renaissance* (Chicago; London: University of Chicago Press, 1987)

Dieckmann, Liselotte, 'Renaissance Hieroglyphics', *Comparative Literature*, Vol. 9, No. 4. (Autumn, 1957)

Faivre, Antoine, *Access to Western Esotericism*

Charles du Fresnoy, *De Arte Graphica* (Paris 1667)

Galewicz, Cezary, 'Texts of Power, the Power of the Text: Readings in Textual Authority across History and Cultures,' Wydawn. *Homini* (January 2006)

Godwin, Joscelyn, *The Pagan Dream of the Renaissance*, (London: Thames & Hudson, 2002)

Hanegraaff, Wouter, (Ed.), In collaboration with J.-P. Brach, R. van den Broek and A. Faivre. *Dictionary of Gnosis and Western Esotericism*. 2 vols. Brill, Leiden, 2005.

Idel, Moshe, '*Johannes Reuchlin, Kabbalah, Pythagorean Philosophy, and Modern Scholarship*,' p.41-2

Manning, John, *The Emblem*, (London: Reaktion Books, 2004)

van der Doel, Marieke J.E., & Wouter Hanegraaff, 'Imagination,' in *Dictionary of Gnosis and Western Esotericism*, pp. 606-616 (p. 606)

Vasari, Giorgio, *Le Vite de più eccellenti architetti, pittori, e scultori*, Gaston du C. de Vere trans. (London, 1912), IV, 83

Voss, Angela, 'From Allegory to Anagoge: The Question of Symbolic Perception in a Literal World,' *Astrology and the Academy* (Cinnabar Press: 2004)